کارشناسان می‌گویند:

مطبوعات در بازیهای سیاسی جوانمرگ می‌شوند؟

هنگامی که نهادهای مدنی و احزاب سیاسی در جامعه‌ای نتواند بنابه دلایلی شکل بگیرد به طورطبیعی مشکلات سرریز شده سیاسی - اجتماعی به مطبوعات کشیده می شود

جامعه آزاد : مطبوعات به عنوان رکن چهارم دموکراسی وظیفه سخت دوچندانی دارند؛ به ویژه اگر دوران دوران گذار باشد.

بررسی تحلیلی وضعیت مطبوعات ایران در دوره‌های مختلف تاریخی نشان می‌دهد که هنگام بازشدن فضای سیاسی در کشور، روزنامه‌ها و نشریات کارکرد دو منظوره پیدا کرده‌اند ؛ کارکرد اطلاع‌رسانی و حزبی !

مطبوعات درپی خرداد ۷۶ و تحولات منتج از آن دقیقا همین نقش را بار دیگر تجربه کرده و به عهده گرفتند و با عنایت به وجود فشارهای ویژه شرایط سیاسی آن سال‌ها، تا جایی پیش رفتند که به اعتقاد برخی کارشناسان و نخبگان تاحدودی از چارچوب مرزهای تعریف شده خارج شدند و به تعبیری دچار «سیاست زدگی»! اکنون پس از دو سالی که تعدادی از نشریات در همان فضای سیاست زده، قربانی شدند سوال این است که «مسیر روند حرکت مطبوعات به کدام سو میل می کند»؟

مطبوعات پس از تعطیلی

رجبعلی مزروعی رئیس انجمن صنفی روزنامه‌نگاران در این‌باره می گوید: نقطه شروع و رشد کمی و کیفی مطبوعات طی سال‌های اخیر از سال ۱۳۶۸ بوده ولی اوج تاثیرگذاری مطبوعات و ارائه افکار و عقاید مختلف در قالب مطبوعات به جامعه از خرداد ۷۶ آغاز شده است.

وی با اشاره به پذیرش اصل تنوع و تکثر در جامعه گفت: اگر اصل تنوع و تکثر برای جامعه پذیرفته شد باید فضای عمومی جامعه به‌گونه‌ای مهیا شود که هریک از جریان‌ها بتوانند دیدگاه‌های خود را از طریق مطبوعات به جامعه عرضه کنند.مزروعی می‌افزاید: پس از دوم خرداد ۷۶ شاهد تحول محتوایی در مطبوعات کشور بودیم منتهی تا قبل از توقیف جمعی مطبوعات، نشریات بیشتر در مقام پاسخگویی به نیازهای خبری مخاطبان خود برمی‌آمدند و بعضا نیز به موضوعات مهم می‌پرداختند اما پس از تعطیلی جمعی مطبوعات، نشریات و مطبوعات با احتیاط بیشتری به جای ارائه اخبار به سمت تحلیل

مسائل مختلف با هدف تثبیت اصلاحات روی آوردند.

وی معتقد است، پس از توقیف مطبوعات رویکرد مطبوعات به مسائل مختلف در جامعه تغییر پیدا کرده و باتوجه به محدودیت‌ها و تنگناهای به وجود آمده عمدتا به سمت تحلیل و تفسیر مسائل گرایش پیدا کرده‌اند.

رئیس انجمن صنفی روزنامه‌نگاران درباره میزان موفقیت مطبوعات به عنوان رکن چهارم دموکراسی می گوید: باتوجه به‌شرایط و محدودیت‌های سیاسی - اجتماعی موجود در ایران بایستی میزان موفقیت و یا عدم موفقیت مطبوعات را به عنوان رکن چهارم دموکراسی مورد بررسی قرارداد.وی می‌افزاید: هنگامی که نهادهای مدنی و احزاب سیاسی در جامعه‌ای نتواند بنابه دلایلی شکل بگیرد به طور طبیعی مشکلات سرریز شده. سیاسی - اجتماعی به مطبوعات کشیده خواهد شد و نیروهای سیاسی نیز برای ارائه افکار و نظرات خویش به مطبوعات روی می‌آورند.

مزروعی عقیده دارد در چنین شرایطی حتی مطبوعات و روزنامه‌های قدیمی نیز به علت فقدان جامعه مدنی به سمت تحلیل مسایل سیاسی - اجتماعی متمایل می‌شوند و به تعبیر دیگر تمامی وظایف نهادها و احزاب سیاسی جامعه مدنی به دوش مطبوعات می‌افتد.

رئیس انجمن صنفی روزنامه‌نگاران پدیده "جوان مرگی" مطبوعات را یکی دیگر از مشکلات مطبوعات حرفه‌ای در کشور ذکر

کرد و افزود: به علت کوتاه بودن عمر مطبوعات و جراید که عمدتا به دلایل سیاسی اتفاق می‌افتد، روزنامه‌نگاران حرفه‌ای و باسابقه در کشور کمتر تربیت شده است.

عدم تحرک وپویایی درمطبوعات

عباس عبدی یکی از روزنامه‌نگاران کشور نیز در این مورد می گوید: به طورکلی در ایران مطبوعات مستقل از ساختار سیاسی و قدرت نیستند و این جزو عوامل منفی برای مطبوعات کشور به شمار می‌رود.وی می گوید: در شرایط کنونی وضعیت سیاسی کشور با یک نوع عدم تحرک و پویایی روبه‌رو است که انعکاس این امر به طور طبیعی در مطبوعات وجود خواهد داشت.وی افزود: در جوامعی که مطبوعات وابسته به ساختار قدرت باشند اجازه حیات مستقل سیاسی را پیدا نمی‌کنند چرا که ساختارهای سیاسی قدرت به طور قطع این اجازه را به مطبوعات نخواهد داد.وی در پاسخ به این سوال که آیا وضعیت کنونی مطبوعات را می‌توان نوعی تعادل برشمرد؟ افزود: شکل گیری مطبوعات در جامعه ما خارج از ساختار سیاسی و قدرت نیست بلکه متاثر از نهادهای سیاسی است بنابراین وقتی مطبوعات استقلال‌شان را از بخش‌های دیگر جامعه پیدا می‌کنند، به آن تعادل نمی‌توان نامید بلکه ناشی از رخوت و رکود است. عبدی اعتقاد دارد تعادل مختص زمان آرامش است که طرفین آن را قبول دارند همانند عرضه و تقاضا، اگر عرضه و تقاضا کنترل شود ممکن است تعادل ایجاد شود ولی این تعادل "پایدار" نخواهد بود بلکه به صورت مقطعی و موقت خواهد بود.وی می‌افزاید: به

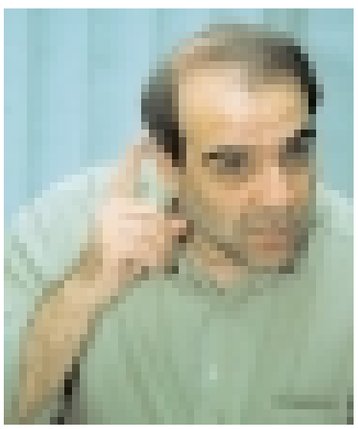

میزانی که مطبوعات مستقل و یا وابسته به حکومت و قدرت باشند به همان نسبت مردم می‌توانند اقبال و ادبار داشته باشند.وی تصریح کرد: اقبال و ادبار مردم از مطبوعات بستگی به میزان استقبال مطبوعات از قدرت دارد به نوعی دیگر ادبار و اقبال مطبوعات به ساخت قدرت مرتبط می‌شود.

حرکت به سمت تعادل

امیر محبیان سردبیر روزنامه رسالت نیز در این ارتباط می گوید: مطبوعات در شرایط کنونی هرچند در وضعیت مطلوب به سرنمی‌برند اما به نسبت یکی دو سال گذشته توانسته‌اند تاحدودی بار سنگین احزاب را که به نادرست بر دوش آنان بود، رها کنند و تاحدودی از آن فشار سابق بر روی آنان کاسته شود.وی می‌افزاید: هرچند تا رسیدن به نظام مطبوعاتی مطلوب راه بسیاری در پیش است، اما در مجموعه روند عقلانیت در بین مطبوعات برای پیشبرد و انجام وظیفه مطبوعاتی مثبت است.

وی افزود: مطبوعات باید به صورت آزاد و بدون وابستگی‌ها و تعلقات حزبی بتوانند اطلاع‌رسانی آزاد را به مثابه یک جریان صادقانه و بی‌طرف به انجام برسانند اما متاسفانه در ایران اکثر روزنامه‌ها در پیشاپیش احزاب و همانند نشریات حزبی عمل می کنند.

محبیان عقیده دارد تا پیش از این تعلقات فکری، جناحی و سیاسی تاحدودی موجب فیلتر شدن سخت اخبار و اطلاعات در کشور می‌شد و عمدتا به جای خبر محض، خبر جهت‌دار آغشته به تحلیل را به مخاطبان انتقال می‌دادند .وی می گوید: مطبوعات کشور طی سال‌های گذشته برای مخاطبان نوعی پیشداوری را در قبال تحولات سیاسی تدارک کرده و به آنان القا می کردند.وی با اشاره به اینکه مخالف وجود نشریات حزبی نیست افزود: باید یک جریان قدرتمند مطبوعاتی مستقل و آزاد و غیرحزبی در کشور وجود داشته باشد تا مردم خبر محض و نه تحلیل را از آن بگیرند و برحسب درک خویش به قضاوت بنشینند.سردبیر روزنامه رسالت در پاسخ به این سوال که آیا روند فعلی مطبوعات را می‌توان نوعی تعادل برشمرد؟ افزود: مطبوعات با حرکت به سمت تعادل قادرند هزینه‌های مترتب بر رادیکالیسم سیاسی را کاسته و درجه تحمل حاکمان را بالاتر ببرند و در همین ارتباط می‌توانند به شکل‌گیری و رشد جامعه مدنی به مفهوم مصطلح کمک کنند.وی درباره کاهش اعتماد افکار عمومی نسبت به مطبوعات در شرایط کنونی می گوید :

اصولا کاهش اعتماد افکار عمومی نه فقط دربرگیرنده مطبوعات بلکه در برگیرنده بسیاری از نهادها و مسوولان حکومتی نیز هست. به عبارت دیگر جامعه ما به دلیل قرار گرفتن در فراز و نشیب‌های تند سیاسی تاحدودی نسبت به وقایع مردد و شکاک شده است.وی می‌افزاید: در چنین شرایطی اصولا کم اعتمادی به هنجار تبدیل و بی‌اعتمادی با عقلانیت یکی شمرده می‌شود و این امر شاخصه جوامع اسیر تحولات تند و در شرایط ناپایدار است.

محبیان در مورد مدیران مسوول و دست‌اندرکاران کلیدی غیر روزنامه‌نگار در راس بسیاری از مطبوعات کشور گفت: بسیاری از روزنامه‌نگاران که طیف وسیعی را به ویژه در سطوح بالای مطبوعات تشکیل می‌دهند بیش از آنکه روزنامه‌نگار سیاسی باشند سیاستمداران روزنامه‌نگار هستند.

وی می گوید: چون این افراد اولویت را به سیاست می‌دهند و اطلاع‌رسانی شفاف برای آنان فرع محسوب می‌شود، بنابراین در چالش بین منافع سیاسی و خبررسانی شفاف معمولا روزنامه‌نگاری را قربانی بازیهای خود کرده و منافع را ارجحیت می‌بخشند.